

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 10 ΙΟΥΝΙΟΥ 2019 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας 321b-322a

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὁρᾷ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί – ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι – καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχευεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Διί. Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν – πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν – εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεὶ ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

A1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο:

1. Ο Επιμηθέας σκόπιμα αφήνει τον άνθρωπο χωρίς εφόδια.
2. Ο Προμηθέας έρχεται να ελέγξει τη διανομή των εφοδίων.
3. Ο Προμηθέας προβληματίζεται για το πώς θα σώσει τον άνθρωπο.
4. Η είσοδος στην ακρόπολη του Δία επιτρέπεται στον Προμηθέα.
5. Μετά την παρέμβαση του Προμηθέα ο άνθρωπος αποκτά αφθονία αγαθών.

(μονάδες 5)

β. Για κάθε μία από τις παραπάνω απαντήσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το κομμάτι του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνει. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B1. Να περιγράψετε την προσωπικότητα και τον ρόλο του Επιμηθέα στη διανομή των εφοδίων, λαμβάνοντας υπόψη τις λέξεις και τις φράσεις του αρχαίου κειμένου που αναφέρονται σε αυτόν.

Μονάδες 10

B2. Ποια αξία αποδίδεται στην «έντεχνον σοφίαν» και την πολιτική τέχνη, όπως φαίνεται από τον τρόπο με τον οποίο αυτές φυλάσσονται; Για να τεκμηριώσετε την απάντησή σας, να στηριχτείτε στο παρακάτω απόσπασμα: « Ἀπορία οὖν σχόμενος [...] κλοπῆς δίκη μετῆλθεν ».

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας το γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτό τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη:

- α. Οι σοφιστές χρησιμοποιούσαν τους μύθους στα γραπτά και τη διδασκαλία τους.
- β. Ένα από τα πρόσωπα που εμφανίζονται στον διάλογο Πρωταγόρας είναι ο ηγέτης των Τριάκοντα Τυράννων.
- γ. Στον διάλογο Πρωταγόρας, ο Σωκράτης αντιμετωπίζει τον Πρωταγόρα με έντονη ειρωνεία.

- δ. Ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο διάλογο υποστηρίζει ότι η πολιτική τέχνη είναι προσιτή σε όλους τους ανθρώπους.
ε. Η σωκρατική διαλεκτική υιοθετεί τη μέθοδο της διάλεξης .

Μονάδες 10

B4. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας κάθε μία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισσεύουν τρεις λέξεις.)

Στήλη Α	Στήλη Β
είμαρμένη	εισιτήριο
ἐξιέναι	είσοδος
ἔσχε	κλεψύδρα
κλέπτει	σχίσμα
λαθών	μερίδιο
	λοιπόν
	λήθη
	σχήμα

Μονάδες 10

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχύλος, Προμηθεύς δεσμώτης, στίχοι 476-487, 500-506

Μιλάει ο Προμηθέας:

Με τη συνέχεια πιο πολύ θα ξαφνιαστείς ακούγοντας [476]
τι τέχνες και τεχνάσματα σκαρφίστηκα.

Και πριν απ' όλα τούτο: όσοι πέφτανε άρρωστοι
δεν είχαν γιατρικό ή να το μασήσουν
ή να το καταπιούν ή να το αλείψουν πάνω τους, [480]
μόνο καταμαραίνονταν χωρίς φάρμακα ν' ανακατεύουν,
αμυντικά μέσα για όλες τις αρρώστιες.

Και τα πολυάριθμα είδη της μαντικής τους ταξινόμησα
και πρώτος απ' τα όνειρα ξεχώρισα όσα μέλλονται [485]
να βγουν αληθινά, κι ερμήνευσα τα αινίγματα
τα φραστικά και τα συναπαντήματα του δρόμου.
[...]

Να το έργο μου. Κι ό,τι πολύτιμο έχει η γη [500]
κρυμμένο απ' τους ανθρώπους μες στα σπλάχνα της,

το μπρούντζο και το σίδερο, το ασήμι, το χρυσάφι,
ποιος άλλος θα 'λεγε πως τους το έδειξε πριν από μένα;
Κανείς, το ξέρω, εκτός αν φλυαρεί κι ανοηταίνει.
Με δυο λόγια μάθε τα πάντα: όλες οι τέχνες
οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα.

[505]

(μετάφραση Παν. Μουλλά)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη του Αισχύλου, να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο χαρακτήρας του Προμηθέα, με βάση τα λόγια και τις ενέργειές του, σε κάθε ένα από τα δύο κείμενα, στον Πρωταγόρα και τον Προμηθέα δεσμώτη. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξενοφών, Κυνηγετικός, 13.1-5 (έκδ. του E.C. Marchant)

Στο τέλος του Κυνηγετικού ο Ξενοφών, αφού έχει μιλήσει για την αξία του κυνηγιού, προβάλλει τον εαυτό του ως αληθινό δάσκαλο σε αντίθεση προς τους σοφιστές.

Θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν καλουμένων ὅτι φασὶ μὲν ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν οἱ πολλοὶ τοὺς νέους, ἄγουσι δ' ἐπὶ τοῦναντίον· οὔτε γὰρ ἄνδρα που ἑωράκαμεν ὄντιν' οἱ νῦν σοφισταὶ ἀγαθὸν ἐποίησαν, οὔτε γράμματα παρέχονται ἐξ ὧν χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ματαίων πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται, ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἱ μὲν ἡδοναὶ κεναί, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι¹· διατρίβειν δ' ἄλλως παρέχει τοῖς ἐλπίσασί τι ἐξ αὐτῶν μαθήσασθαι καὶ ἑτέρων κωλύει χρησίμων καὶ διδάσκει κακά. Μέμφομαι οὖν αὐτοῖς τὰ μὲν μεγάλα μειζόνως· περὶ δὲ ὧν γράφουσιν, ὅτι τὰ μὲν ῥήματα αὐτοῖς ἐζήτῃται, γινῶμαι δὲ ὀρθῶς ἔχουσαι, αἷς ἂν παιδεύοντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ. Ἐγὼ δὲ ἰδιώτης μὲν εἰμι, οἶδα δὲ ὅτι κράτιστον μὲν ἔστι παρὰ τῆς αὐτοῦ φύσεως τὸ ἀγαθὸν διδάσκεσθαι, δεύτερον δὲ παρὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθόν τι ἐπισταμένων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἔχόντων. Ἴσως οὖν τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐ σεσοφισμένως λέγω· οὐδὲ γὰρ

ζητῶ τοῦτο· ὧν δὲ δέονται εἰς ἀρετὴν οἱ καλῶς πεπαιδευμένοι ὀρθῶς ἐγνωσμένα ζητῶ λέγειν· ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειε, γινῶμαι δέ, εἰ καλῶς ἔχοιεν.

¹ ἔνι: ἔνεστι.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ἐγὼ δὲ ιδιώτης [...] ζητῶ τοῦτο ».

Μονάδες 10

Γ2. Ποιες επικρίσεις διατυπώνει εναντίον των σοφιστών ο Ξενοφών ως προς την επίδρασή τους στους νέους;

Μονάδες 10

Γ3. Στο απόσπασμα «οὔτε γὰρ [...] χρὴ ἀγαθοὺς γίγνεσθαι »:

α. Να μεταφέρετε τα τριτόκλιτα ουσιαστικά και τις αντωνυμίες στον άλλο αριθμό, στην ίδια πτώση και στο ίδιο γένος. (μονάδες 4)

β. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα ρήματα που βρίσκονται σε πληθυντικό αριθμό (μονάδες 3) και να τα μεταφέρετε στην υποτακτική αορίστου της ενεργητικής φωνής, στο ίδιο πρόσωπο και στον ίδιο αριθμό. (μονάδες 3)

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

Γ4.α. Στο απόσπασμα «ὀνόματα μὲν γὰρ [...] εἰ καλῶς ἔχοιεν» να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου (μονάδα 1) και να κάνετε τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να δηλώνει το προσδοκώμενο. (μονάδες 3)

(μονάδες 4)

β. «πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται»: Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδες 2) και να κάνετε όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να τονίζεται το πρόσωπο που ενεργεί (μονάδες 4).

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.α. 1. Λάθος, 2. Σωστό, 3. Σωστό, 4. Λάθος, 5. Σωστό.

- β. 1.** Ο Επιμηθέας σκόπιμα αφήνει τον άνθρωπο χωρίς εφοδία: ό
Επιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ
ἄλογα.
- 2.** Ο Προμηθέας έρχεται να ελέγξει τη διανομή των εφοδίων:
έρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν.
- 3.** Ο Προμηθέας προβληματίζεται για το πώς θα σώσει τον άνθρωπο:
Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ
εὕροι.
- 4.** Η είσοδος στην ακρόπολη του Δία επιτρέπεται στον Προμηθέα:
Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι
ἐνεχώρει εἰσελθεῖν.
- 5.** Μετά την παρέμβαση του Προμηθέα ο άνθρωπος αποκτά αφθονία
αγαθών:
ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται.

B1. Ο Πρωταγόρας στο δοθέν απόσπασμα χρησιμοποιεί το σχήμα μείωσης (ισοδύναμο περίπου με «κάθε άλλο παρά σοφός»). Στην φράση «οὐ πάνυ ἄσοφος» καταλογίζεται πνευματική κατωτερότητα στον Επιμηθέα, γιατί έτσι μόνο δικαιολογείται η έλλειψη μέριμνας και η απρονοησία που αφήνει τον άνθρωπο ανήμπορο και παραμελημένο. Το αδιέξοδο στο οποίο βρέθηκε ο Επιμηθέας ήταν δυσάρεστο, όταν συνειδητοποίησε τα σφάλματα στα οποία περιήλθε κατά τη διανομή των ιδιοτήτων (έλαθεν αὐτόν καταναλώσας ... γένος). Ενώ εφοδίασε όλα τα ἄλογα ὄντα με δυνάμεις (= ικανότητες) ἄφησε «αστόλιστο τον άνθρωπο» πράγμα αναμενόμενο, αφού λόγω της ετυμολογίας του ονόματός του (ἐπί = μετά, ὕστερα + μῆτις = σκέψη) θα συνέβαινε το λάθος κατά τον βιολογικό σχηματισμό των όντων. Όταν, λοιπόν, έρχεται ο Προμηθέας για την επιθεώρηση συναντά το ανθρώπινο γένος σε κατάσταση φυσικής μειονεξίας από τα υπόλοιπα «ἐμβία ὄντα» δίνοντας έμφαση με το πολυσύνδετο σχήμα «και γυμνό καί ... καί ... » στην ανικανότητα επιβίωσης του ανθρώπου σε σχέση με τα άλλα ζώα. Την άποψη αυτή επικρίνει ο Αριστοτέλης που υποστηρίζει ότι η δημιουργία του ανθρώπου ήταν «τέλεια», όμως η σύγχρονη φιλοσοφική ανθρωπολογία συμφωνεί με τον ελλιπή φυσικό εξοπλισμό του ανθρώπου. Καταληκτικά, ο Επιμηθέας μοίρασε

τις δυνάμεις στα όντα έτσι ώστε να γίνει το «λάθος» και ο άνθρωπος να λάβει μεταγενέστερα - ως δυνατότητα και όχι ικανότητα όπως ισχυρίστηκε ο Σωκράτης - τα χαρ/κά της πολιτικής αρετής, λόγω της απρονοησίας, της επιπολαιότητας και του ενθουσιασμού του Επιμηθέα αλλά και της «απρονοησίας» του Προμηθέα να αφήσει τον αδερφό του να μοιράσει. Εξυπηρετείται με αυτόν τον τρόπο η οικονομία του μύθου.

B2. Έντεχνος: ο μέσα στα όρια της τέχνης, έμπειρος, επιδέξιος. -έντεχνος σοφία: η σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, η σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός έντεχνος επιτρέπει εδώ στον Πρωταγόρα να διευκρινίσει επομένως πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί, και όχι αυτήν που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία. Πρόκειται για την τεχνική ικανότητα, τις τεχνικές γνώσεις, που η συμβολή τους υπήρξε καθοριστική για την πρόοδο του ανθρώπινου γένους. Οι τεχνικές γνώσεις αποτέλεσαν τη βάση για τη μετέπειτα ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού. Η πρώτη μεγάλη πηγή ενέργειας που έμαθε να μεταχειρίζεται ο άνθρωπος, η φωτιά, δικαιολογημένα έχει εδώ τοποθετηθεί στη βάση όλων των τεχνολογικών προόδων που πέτυχε από τότε. Η αδιάσπαστη σύνδεση της τεχνολογικής και της πνευματικής δραστηριότητας εκφράζεται καθαρότατα στην αρμονική σύμπραξη των δύο θεών, που είναι σκυμμένοι, στο κοινό τους εργαστήριο.

Σύμφωνα με την αντίληψη των αρχαίων ο Ήφαιστος και η Αθηνά ήταν στενά συνδεδεμένοι μεταξύ τους. Είχαν κοινές γιορτές και κοινούς ναούς μεταξύ τους στην Αθήνα και την Ολυμπία (Χαλκεία, Απατούρια). Με τον όρο «έμπυρον τέχνην» εννοεί την μεταλλουργική και με τη φράση «τήν ἄλλην τήν τῆς Ἀθηνᾶς» εννοεί τις άλλες τέχνες, όπως π.χ. τη γεωργία, την οικοδομική, την ξυλουργία.

Σύμφωνα με την αντίληψη των αρχαίων ο Όλυμπος ήταν ο χώρος κατοικίας των θεών και ειδικά η Ακρόπολη του Δία. Επίσης ακροπόλεις υπήρχαν σε όλες τις πόλεις για να προφυλάσσονται και να κατοχυρώνονται σε περίπτωση πολέμου. Ωστόσο, οι φρουροί του οικήματος του Διός ήταν «φοβεραί» καθώς η Βία και το Κράτος προστάτευαν την «σπουδαιότερη» των αρετών, που είναι η «πολιτική

αρετή», καθώς τίθεται στα χέρια του Διός -πατήρ θεῶν τέ καί ανθρώπων- ενώ η έντεχνος σοφία και το πυρ φυλάσσονταν από τον Ήφαιστο και την Αθηνά προφανώς ελλιπώς, αφού ο Προμηθέας κατάφερε να εισέλθει και να τα κλέψει, ενώ οι δύο θεοί ήταν αφοσιωμένοι στις ενασχολήσεις του. Όσο σπουδαία, βέβαια κι αν ήταν η συνεισφορά του Προμηθέα στον άνθρωπο, καταδικάστηκε για κλοπή καθώς αν και απαγορευόταν η είσοδος του Τιτάνα στον Όλυμπο εισήλθε και έκλεψε τις τεχνικές γνώσεις μαζί με τη φωτιά για να βοηθήσει το ανθρώπινο γένος να αποφύγει τον αφανισμό, γι' αυτό και χαρακτηρίζεται τιτάνας της φωτιάς και «σωτήρας» του ανθρωπίνου γένους.

B3. α. Σωστό, β. Σωστό, γ. Λάθος, δ. Σωστό, ε. Λάθος.

B4.

Στήλη Α	Στήλη Β
είμαρμένη	μερίδιο
ἐξιέναι	εισιτήριο
ἔσχε	σχήμα
κλέπτει	κλεψύδρα
λαθών	λήθη

B5. Κεντρικός χαρακτήρας τόσο στο απόσπασμα από τον Πρωταγόρα όσο και στο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη είναι αυτός του Προμηθέα.

Πριν από το οτιδήποτε άλλο, καλό είναι να αναφερθεί ότι ο Προμηθέας είναι το σύμβολο της προνοητικότητας, στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνεται και από την ίδια την ετυμολογία του ονόματός του (πρό + μήτις=σκέψη)

Κοινό στοιχείο ως προς τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο χαρακτήρας του Προμηθέα είναι ότι η έμφαση δίνεται στην προσφορά του στο ανθρώπινο γένος («...και εκ τούτου...γίνεται», «όλες οι τέχνες οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα»).

Πιο συγκεκριμένα: Στο δοθέν απόσπασμα από τον Πρωταγόρα αυτό που τονίζεται κατά κύριο λόγο είναι ότι ο Προμηθέας, προκειμένου να αντισταθμίσει την απρονοησία του Επιμηθέα σχετικά με τον ανθρώπινο γένος, κλέβει την έντεχνη σοφία του Ηφαίστου και της Αθηνάς μαζί με τη φωτιά, απόκτημα το οποίο συντελεί κατά πολύ

στην ενδυνάμωση του ανθρώπου. Χαρακτηριστικές λέξεις-φράσεις ως προς αυτό είναι «σοφίαν περί τόν βίον» και «ευπορία», λέξεις-φράσεις οι οποίες κατ' ουσίαν υποδηλώνουν αυτές ακριβώς τη θετικότερες συνέπειες που επέφερε η κλοπή της φωτιάς στον άνθρωπο, συνέπειες οι οποίες υποδηλώνονται πιο συγκεκριμένα και στη συνέχεια του Πρωταγόρειου μύθου (γένεση του θρησκευτικού συναισθήματος, δημιουργία γλώσσας και κάλυψη άμεσων βιοτικών αναγκών).

Χαρακτηριστικό βέβαια σε ό,τι αφορά στο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη του Αισχύλου είναι ότι δίνονται ορισμένες πληροφορίες σε σχέση με τη βοήθεια του Προμηθέα, όπως αυτή που σχετίζεται με τα φάρμακα από τις αρρώστιες καθώς και αυτή που σχετίζεται με τα είδη της μαντικής, πληροφορίες οι οποίες δεν καταγράφονται στα πλαίσια του μύθου του Πρωταγόρα.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι στο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη, ο Προμηθέας σκιαγραφείται από τον Αισχύλο ως ένα ον που δηλώνει απερίφραστα ότι κανείς άλλος πριν από αυτόν δεν βοήθησε το ανθρώπινο γένος, πράγμα το οποίο δεν αναφέρεται στο απόσπασμα από τον Πρωταγόρα.

Καταληκτικά στο συγκεκριμένο απόσπασμα από τον «Πρωταγόρα» η εστίαση γίνεται στην προνοητικότητα του Προμηθέα, ενώ στο χωρίο από το Προμηθέα δεσμώτη προβάλλεται περισσότερο το ηρωϊκό κύρος του πρωταγωνιστή.

- Γ1.** Εγώ όμως είμαι απ' τη μία απλός πολίτης, από την άλλη γνωρίζω καλά ότι είναι το καλύτερο να διδάσκεται (καταρχάς) το ορθό από την ίδια του τη φύση, κατά δεύτερον (είναι το καλύτερο να διδάσκεται) από αυτούς που γνωρίζουν αληθινά κάτι ορθό περισσότερο πάρα από αυτούς που κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως λοιπόν δε χρησιμοποιώ, τις λέξεις κατά τον τρόπο των σοφιστών ούτε βέβαια επιδιώκω αυτό.
- Γ2.** Ο Ξενοφών κατηγορεί τους σοφιστές επειδή οι τελευταίοι ισχυρίζονται ότι οδηγούν τους νέους στην αρετή (ἐπ' ἀρετὴν ἄγειν) ενώ στην ουσία πράττουν το αντίθετο (ἄγουσι δ' ἐπὶ τὸναντίον). Αιτιολογεί την άποψη αυτή λέγοντας ότι δεν έχουν δει κανέναν άνθρωπο να γίνεται ενάρετος από τη διδασκαλία των σοφιστών. Τα συγγράμματά τους επίσης δε δημιουργούν ενάρετους ανθρώπους αλλά μιλούν για πολλά και ανούσια θέματα, τα οποία προκαλούν στους νέους ανούσιες απολαύσεις, που δεν περιέχουν καμία αρετή (ήδοναι κενάι). Συνεχίζει

λέγοντας ότι η ελπίδα που τρέφουν μάταια κάποιοι ότι θα μάθουν κάτι από τους σοφιστές είναι απλώς χάσιμο χρόνου, κακή εκπαίδευση και εμπόδιο από άλλα χρήσιμα πράγματα (διατρίβειν δ' ἄλλως ... διδάσκει κακά). Ολοκληρώνει τον επικριτικό του λόγο ισχυριζόμενος ότι τα κείμενά τους περιλαμβάνουν μόνο λόγους και όχι αποφθέγματα μέσω των οποίων μπορούν να διδαχτούν οι νέοι (περὶ δὲ ὧν γράφουσιν ... οὐδαμοῦ).

- Γ3. α.** ἄνδρα → ἄνδρας
 γράμματα → γράμμα
 ὄντιν' → οὐστίνας
 ὧν → οὗ
- β.** ἑωράκαμεν → ἴδωμεν
 ἐποίησαν → ποιήσωσι (ν)
 παρέχονται → παρᾶσχωσι (ν)

Γ4.α. Υπόθεση: εἰ καλῶς ἔχοιεν (εἰ + απλή ευκτική)
 Απόδοση: γινῶμαι δέ ἂν παιδεύσειαν (δυνητική ευκτική)
 Πρόκειται για έναν απλό, ευθύ, ανεξάρτητο υποθετικό λόγο που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.
 Μετατροπή σε υποθετικό λόγο του προσδοκώμενου:
 γινῶμαι δέ ἂν παιδεύσειαν (δυνητική ευκτική ως μελλοντική έκφραση) / οὐ παιδεύσουσι(ν) (οριστική Μέλλοντα),
 ἔαν / ἂν / ἦν καλῶς ἔχωσι(ν).
 (Σύμφωνα με την οδηγία του Υπουργείου απόδοση θεωρείται η πρόταση: ὀνόματα μὲν γάρ οὐκ ἂν παιδεύσειε, επομένως η μετατροπή σε προσδοκώμενο θα είναι: οὐκ ἂν παιδεύσειε / οὐ παιδεύσει)

- β.** Παθητική σύνταξη (τονίζεται η ενέργεια)
 Μετατροπή στην ενεργητική σύνταξη:
 Πολλά οὔτοι γεγράφασι (ν)

(Η επαναληπτική αντωνυμία αὐτοῖς δε διαθέτει ονομαστική πτώση και πρέπει να αντικατασταθεί από τη δεικτική αντωνυμία οὔτοι)

ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα θέματα του γνωστού κρίνονται βατά, καθώς τα ζητούμενα ήταν ξεκάθαρα, χωρίς παγίδες και εξετάζαν συγκεκριμένο κομμάτι της ύλης, μικρής έκτασης. Η κατάργηση της μετάφραση και η αντικατάστασή της από νοηματική ερώτηση εξετάστηκε για πρώτη φορά με άσκηση κλειστού τύπου (Σωστό - Λάθος). Τα λεξιλογικά που για Τρίτη χρονιά ζητήθηκαν σε άσκηση αντιστοίχισης κρίνονται απλά. Το παράλληλο κείμενο εμπεριέχεται μεν στο σχολικό βιβλίο, αλλά στα θέματα δόθηκε από διαφορετική μετάφραση, με απόδοση στη νέα ελληνική.

Το αδίδακτο κείμενο προέρχεται από τον Κυνηγετικό του Ξενοφώντα, η μετάφρασή του κρίνεται μέτριας δυσκολίας, καθώς δεν περιέχει άγνωστες ή εξεζητημένες λέξεις. Η γραμματική είναι διατυπωμένη πρωτότυπα, από τη στιγμή που απαιτεί γνώσεις θεωρίας, προκειμένου να εντοπιστούν στο κείμενο τριτόκλιτα ουσιαστικά και αντωνυμίες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι για πρώτη φορά οι ερωτήσεις του συντακτικού δεν απαιτούν αναγνώριση λέξεων, αλλά αναγνώριση και μετατροπή υποθετικού λόγου, καθώς και μετατροπή σύνταξης από παθητική σε ενεργητική. Τέλος, η νοηματική ερώτηση αφορούσε σε τμήμα του κειμένου που δεν ζητούνταν για μετάφραση.

**ΚΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡ. – ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Β. – ΚΑΛΟΛΙΜΝΙΩΤΗ Κ. –
ΚΑΡΑΚΙΡΙΣΙΔΗΣ Γ. – ΛΟΓΟΘΕΤΗ Σ. – ΡΙΖΟΣ Β. – ΤΖΙΤΖΗΣ Γ. – ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ Δ.**